

Питання Часу:

куди ж нам стрілки перевести?

12

Валентин КОВАЛЬСЬКИЙ

Проблема обчислення часу широко обговорюється громадськістю, до того ж із застосуванням найрізноманітніших аргументів: від економії електроенергії до охорони здоров'я нації. Проте, на жаль, сам процес переведення годинникових стрілок і досі відбувається поза межами відповідного закону й без урахування різних годинних поясів.

Туди-сюди-
назад

Близько 95% нашої території розташовано в другому годинному поясі, в першому – невелика частина Закарпаття, а в третьому – Луганщина, частина Харківщини та майже вся Донеччина.

Перші спроби втручання в хід годинників зафіксовані ще в царські часи: вони стосувалися винятково залізниць (за часом петербурзького вокзалу, який відповідав східноєвропейському годинному поясу – UTC+2). Це більш-менш відповідало географічному розташуванню українських територій, що входили до складу Російської імперії.

Після проголошення УНР перейшли на середньоєвропейський час: опівдні 1 березня 1918 року годинники перевели на одну годину назад. Тобто запровадили перший пояс (UTC+1). 1919 року запанував уже московський час, який тоді відповідав третьому годинному поясу (UTC+3), а з травня 1924 року до червня 1930 року – українці цілорічно жили за часом другого поясу (UTC+2). Над Києвом найраніше сонце сходило о 3 год. 46 хв., найпізніше – о 7 год. 59 хв., заходило – о 15 год. 54 хв. і 20 год. 14 хв. (відповідно). У Луганську схід відбувався о 3 год. 20 хв. і 7 год. 15 хв., захід – о 15 год. 27 хв. і 19 год. 29 хв. (відповідно).

20 червня 1930 року (у зв'язку з декретним часом) УРСР знову «переселилася» до третього поясу. А в роки війни стрілки українських годинників (як і на всій окупованій частині Європи) перевели згідно з берлінським часом (середньоєвропейський пояс). Гітлерівська Німеччина використовувала безперервний літній час із квітня 1940-го до листопада 1942-го, а в 1943–1945 роках літній час уже став щорічним (з останнього понеділка березня до першого понеділка жовтня). Після визволення України повернулася до третього годинного поясу (UTC+3).

З 1945 до 1980 року стрілки годинника не переводили (цілорічно діяв час, що на одну годину випереджав поясний). В 1981 році в СРСР уперше запровадили літній час: в Україні він аж на дві години випереджав поясний (дорівнював UTC+4). До осені 1984 року на літній час переходили на період з 1 квітня до 1 жовтня, а з осені 1984 терміни змінили – з останньої неділі березня до останньої неділі вересня.

В 1990 році перейшли від часу декретного до поясного. А наприкінці вересня 1991-го (згідно з урядовою постано-

вою) літній час відмінили шляхом переведення стрілки годинника на годину назад. Через півроку (6 березня 1992 р.) Верховна Рада України ухвалила постанову про повернення до літнього часу (UTC+3): з останньої неділі березня до останньої неділі вересня.

Восени 2011-го парламентарії ухвалили Постанову «Про зміну порядку обчислення часу на території України»: відмінили перехід на літній час і установили другий часовий пояс із додаванням однієї години (тобто знову перейшли до третього годинного поясу – UTC+3). Проте після критичних виступів учених, депутатів обласних рад і навіть Міністерства з надзвичайних ситуацій зазначену постанову відмінили. В результаті вперше (за триваллий час) виникла досить істотна часова різниця між Києвом, Мінськом і Москвою (з білорусами – на одну годину, з росіянами – на дві).

Нинішнього року урядовці запропонували парламентаріям ще раз перейти на літній час: мовляв, не треба створювати незручностей для учасників фінальної частини чемпіонату Європи з футболу. Отож у ніч з 24 на 25 березня наші годинники знову перевели на годину вперед, повернувшись до різниці в одну годину зі столицею Росії та суміжними країнами Євросоюзу.

Добірка Віче
журналу

Ідею літнього й зимового часу вперше подав лондонський підрядник Вільям Уїллетт у статті «Про розтринювання денного світла» (опублікованій ще 1907 року). До нього прислухався британський уряд, який застосував схему з одноразовим переведенням стрілок на одну годину. Після закінчення Першої світової війни цей досвід запозичили й інші держави. Сьогодні за системою «літній-зимовий час» живе понад 80 країн світу.

THE WASTE
OF DAYLIGHT

(WITH AN ACCOUNT OF
THE PROGRESS OF THE
DAYLIGHT SAVING BILL.)

WILLIAM WILLET

SIXTEENTH EDITION

MARCH 1914

Шість варіантів для годинника

Куди ж нам знову перевести стрілки? Відповідь на це запитання намагаються дати творці чотирьох проектів постанов і двох законопроектів.

Так, позафракційний депутат Анатолій Семинога пропонує власний варіант: «Запровадити на території України такий порядок обчислення часу: час другого годинного поясу (київський час) із переведенням щорічно годинникової стрілки в останню неділю березня о 3-й годині на 1 годину вперед і в останню неділю жовтня о 4-й годині на 1 годину назад» (проект постанови № 9287).

Децю іншу позицію має Вадим Колесніченко (Партія регіонів): «Із метою приведення у відповідність діючого часу на території України до другого годинного поясу міжнародної системи годинних поясів після прийняття цієї постанови перевести один раз годинник на одну годину назад» (проект постанови № 9287-1).

Бютівець Степан Давимука і позафракційний Тарас Чорновіл теж пропонують свої проекти постанов (№ 9287-2 і № 9287-3 відповідно). В їхніх варіантах однаковий текст: «Установити з 30 жовтня 2011 року на території України час другого годинного поясу». У свою чергу, Бютівець Сергій Терехін розробив законопроект № 9186, в якому сказано: «Запровадити на всій території України літній час, який розпочинається з третьої години останньої неділі березня та закінчується зі спливом третьої години останньої неділі жовтня».

Проте жодної з цих ідей не підтримано під час квітневого засідання Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти. Згідно з рішенням «комі-

тетчиків» усі депутатські проекти потрібно відхилити. А натомість вони пропонують ухвалити урядовий законопроект № 10125: «Про порядок обчислення часу на території України». Очевидно, саме цей документ і має найбільше шансів на життя.

За задумом урядовців варто використовувати (читай – узаконити) григоріанський календар, а обчислення часу здійснювати відповідно до другого годинного поясу (який має стати «єдиним для всієї території України»). У такому разі київський час «обчислюється шляхом збільшення на 2 години часу за національною шкалою координованого часу».

Що мається на увазі? Як сказано в законопроекті, «національна шкала координованого часу України UTC (UA) – шкала часу, що відтворюється державним первинним еталоном одиниць часу й частоти та синхронізована зі шкалою Всесвітнього координованого часу UTC». Викладемо цю складну фразу мовою шкільного підручника з географії: оскільки всесвітній відлік часу розпочинається з нульового меридіана (який проходить через Гринвіцьку обсерваторію у Британії), то Лондон відстає від Києва аж на дві години.

А тепер повернімося до наших реалій. У нинішніх умовах порядок обчислення визначається урядовою постановою № 509 (від 13.05.1996 р.): годинникову стрілку щорічно переводять на годину вперед (в останню неділю березня) і на годину назад (в останню неділю жовтня). Проте наразі урядовці пропонують інший підхід: запровадити «час другого годинного поясу (київський час) без щорічного переведення годинникової стрілки» (згідно з пояснювальною запискою до проекту № 10125).

13

Гра у футбол чи в «зиму»?

Якщо народні депутати підтримають проект уряду, то новий закон (згідно з прикінцевими положеннями) «набирає чинності з 1 листопада 2012 року». З огляду на це відразу постає питання: за яким часом ми житимемо далі – за літнім чи зимовим?

Відповідь дано в пояснювальній записці: «У зв'язку з проведенням в Україні фінальної частини чемпіонату Європи з футболу 2012 року та необхідністю завчасного інформування європейської спільноти про зміну порядку обчислення часу в Україні за результатами наради було внесено та підтримано пропозицію щодо залишення на відповідний період чинного в Україні порядку обчислення часу, визначеного постановою Кабінету Міністрів України від 13.05.1996 р. №509. Таким чином, запропоновано перевести годинникову стрілку навесні на літній час, а восени скасувати дію літнього часу і вже не переводити годинникової стрілки. Тобто запровадити на території України час другого годинного поясу (київський час) без щорічного переведення годинникової стрілки».

У такому разі ми узаконимо зимовий час назавжди і... повернемося до «ранньої» сталінської епохи (1924–1930 рр.), коли цілорічно жили за другим годинним поясом (UTC+2). Що далі? Влітку в Києві розвидняється після третьої години ночі, а взимку –

аж о восьмій ранку. А сутенітиме о 20-й і 16-й годині (відповідно). Отже, чималу частину світлої пори (4–5 годин) улітку ми «вбиватимемо» у ліжку, а взимку, коли буде холодно й темно, ходитимемо на роботу, повертатимемося додому й... спалюватимемо значно більше електроенергії, ніж зазвичай. Це як у тому дотепному віршику: «Дощ іде, а ми скиртуєм, сонце гріє – ми спимо»...

Якщо ж говорити серйозно, то сьогоднішній час в Україні цілковито синхронізований майже з усіма країнами ЄС (тому що перехід на літній та зимовий час відбувається в Європі одночасно). Проте... За задумом авторів урядового проекту ми маємо доповнити список тих країн, які вже не використовують літній час. Це Ісландія, Білорусь, Росія, Грузія та Вірменія.

Отже, все йде до того, що ми «десинхронізуємося» із європейським життям. Наші виробничо-бізнесові стосунки з ЄС відбуватимуться в некомфортних (годинних) умовах. Але це ще не все. Як стверджують учені й лікарі, умовний рефлекс на стрілки має велике значення й для чіткої роботи біологічного годинника та планування свого трудодня. Особливо коли людина зайнята роботою, що залежить від природного освітлення.

Загалом у питанні про обчислення часу зрозуміло лишилося одне: незрозуміло нічого.